

Motion till riksdagen

1986/87:Jo170

Margit Gennser (m)

Reglering av priserna på jordbruksprodukter,
m. m. (prop. 1986/87:146)

Grundlagsaspekter

Skördeskadeskyddet är i dag statligt och obligatoriskt. Regeringen föreslår att det skall bli ett privilegium för Lantbrukarnas riksförbund (LRF), vari innefattas myndighetsutövning. Regeringsformen 11:6 föreskriver lagform, dels för varje statlig regelstyrning av enskild – i detta fall lantbrukarna – dels varje gång myndighetsutövning överlämnas till enskild. Samtidigt skriver regeringen: "Någon närmare författningsreglering av skyddets omfattning är inte avsedd".

Syftet med dessa regeringsformens föreskrifter måste rimligen vara att enskilda styrs med i första hand normativa lagar. Om regeringen å ena sidan anser att lagform är nödvändig, å andra sidan avser att göra denna lagform innehållslös, blir regeringsformens krav närmast illusoriska. Vi får, trots grundlagsförbudet, myndighetsutövning i oreglerad privatregi. Själva lagformuleringen bör avgöra riksdagens beslut: riksdagen bör inte nu, inledningsvis, ge regeringen fullmakt om genomförande och först senare få kännedom om lagförslaget. Det kan inte ens nu säkert avgöras om den skisserade lösningen alls kan genomföras enligt regeringsformen och enligt principerna för statsbudgeten.

Endast för LRF-medlemmar

Den föreslagna skördeskadeskyddsstiftelsen, som enligt avtalsförslaget kommer att dirigeras av LRF, kommer endast att få några få anställda. Fältarbetet kommer att utföras dels av LRF:s nystartade försäkringsbolag Agria, dels av LRF:s försäkringsrådgivare. I samband därmed kommer den nyordningen att lanseras att lantbrukarna enbart erbjuds en så kallad helkundförsäkring. Den beskrivs bäst som en privat socialförsäkring omfattande gruppliv-, yrkesskade-, djur-, hagelskade-, brand- och trafikförsäkring m. m. och alltså även, fastän pro forma fristående, skördeskadeskydd. LRF:s provinsförbund i Skåne har den 10 mars 1987 skrivit följande till LRF:s förbundsstyrelse:

Om medlemsförsäkringen genom Agria släpps fri för vem som helst innebär detta att resultatet blir tvärt emot LRF:s målsättning. Vidare skulle alla LRF-funktionärer bli djupt besvikna genom att ett viktigt och mycket påtagligt argument för medlemsanslutning skulle vara borta ---.

De försäkringsrådgivare som skall anställas av Agria med placering på länsförbunden blir tvungna att ge samma service till icke medlemmar som

medlemmar därest försäkringarna blir öppna för alla. LRF-profilen kommer här att suddas ut. LRF-personalen ute på länsförbunden, liksom våra förtroendevalda, kommer att reagera starkt om hittills lättbegripliga medlemsförmåner nu blir tillgängliga för alla. Vi kräver att förbundet i det fortsatta arbetet med utvecklingen av Agria på alla sätt eftersträvar

att Agria får en kraftig LRF-profil samt framstår som LRF-medlemmarnas försäkringsbolag.

att de gruppförsäkringar inom LRF som nu finns och eventuella nya som tillskapas enbart skall kunna tecknas genom LRF och med ett individuellt LRF-medlemskap som grund.

Regeringen uttrycker ingen som helst synpunkt på denna principiella motsättning att LRF som facklig organisation skall ge sina medlemmar särskilda förmåner men samtidigt vara neutral i myndighetsutövningen. Propositionen redovisar varken försäkringsinspektionens eller näringsfrihetsombudsmanens bedömningar, och avvaktar heller inte det NO-ärende som är under handläggning angående det föreslagna monopolet för lantbruksdjurförsäkring och hagelskadeförsäkring.

Kommer således de som inte är LRF-medlemmar att kunna få tillgång till det statsstöd som ligger i att den stiftelsen får statliga fondmedel som inte står andra till buds? Kan de alls teckna skördeförsäkringar? Och även om de får sådan tillgång, vilken ton och vilket bemötande kan de lantbrukare, småbrukare och deltidbönder vänta sig, som är medlemmar i andra, med LRF konkurrerande lantbruksfackliga organisationer? Har regeringen utrett om staten nu kommer att ge Agria ett sådant försteg att konkurrenter inte ens teoretiskt kan vinna insteg på marknaden?

Vartill används SCB-uppgifterna?

Nu skall denna stiftelse, där LRF enligt kontraktsförslaget "har ett avgörande inflytande", få tillgång till sekretessbelagda uppgifter från SCB. Det förefaller praktiskt taget omöjligt att spärra dessa uppgifter till att enbart användas inom stiftelsen utan att komma LRF-anställda till kännedom. De som inte är LRF-medlemmar kan alltså med fog känna obehag när de i fortsättningen lämnar in uppgifter till SCB.

Dessutom står denna utlämning av SCB:s uppgifter till ett privatorgan, där en fackligt-ideologiskt inriktad organisation har avgörande inflytande, i direkt strid med den skärpning av statistiksekretessen som riksdagen beslutade om förra året. SCB-ledningen har de senaste åren drivit en kampanj, där den garanterar att just denna typ av utlämning av uppgifter till icke-statistiska ändamål inte förekommer.

LRF:s planerade djur- och hagelskadeförsäkringsmonopol

Ledningarna för LRF och Lämförsäkringsföretagen (LF) har såsom stiftare ingivit koncessionsansökan för Agria. Bland de till försäkringsinspektionen för vidare befordran till regeringen ingivna handlingarna finns en verksamhetsplan, vari bl. a. står följande:

Inom djur- och hagelförsäkring är Jordbrukets Försäkringsbolag (JFB) dominerande, med Svensk Djur- och Hagelförsäkring (SHD) som enda övriga bolag av betydelse. Stiftarna av Agria söker koncession för djur- och hagelförsäkring. JFB och SDH har erbjudits fusion med Agria. Det bör nämnas att LRF i den senaste uppgårelsen med Regeringen dels åtagit sig huvudmannaskapet för ett nytt skördeskadeskydd om möjligt fr. o. m 1988 års skörd, dels accepterat ett ökat deltagande i finansieringen av djurens hälso- och sjukvård och att medverka i en översyn av den verksamheten.

LRF kopplar alltså samman ett nytt djurförsäkringsmonopol med stiftelsens nya skördeskadeskyddsmonopol. Detta återspeglas varken i det träffade avtalet i bilaga 4 eller i propositionen i övrigt. En sammanslagning av Jordbrukets Försäkringsbolag, ömsesidigt. Svensk Djur- och Hagelförsäkring, ömsesidigt och det blivande Försäkringsaktiebolaget Agria kommer att leda till ett monopol inom nötkreaturs- och hagelförsäkringsområdena. Detta föreslagna djurförsäkringsmonopols skada på marknadskonkurrensen kommer att förstärkas, om det nuvarande statsmonopolet ersätts med ett därmed samadministrerat, statligt auktoriserat monopol för skördeskadeskyddet. Också av den anledningen borde propositionen ha redogjort för NO:s bedömning.

LRF kommer med all sannolikhet att på olika sätt försöka administrera stiftelsens skördeskadeskyddsmonopol, så att det stöder och gynnar Agrias marknadsföring. Propositionen anger inte hur Agrias konkurrenter, om det alls är avsett att finnas några, kommer att skyddas så att också de kan förmedla teckning av skördeskadeskydd. Och även om de kommer att få sådan rätt, måste dessa företag vända sig till huvudkonkurrentens intresseorgan skördeskadeskyddsstiftelsen med sina ärenden.

Konkurrensneutral lösning möjlig

Detta är som om Skandia skulle vara tvunget att vända sig till Folksam i alla ärenden om den obligatoriska trafikförsäkringen. Men för trafikförsäkringen blev detta problem löst redan på 1930-talet. Det finns en särskild trafikförsäkringsförening som har hand om myndighetsutövningsdelen (att stå för skadeersättning som vållas av oförsäkrade förare, driva in avgift av oförsäkrade osv.). Lösningen är konkurrensneutral. Alla bolag på marknaden är representerade i föreningen. I propositionen redogörs inte ens för om något sådant alternativ som en konkurrensneutral lösning alls varit påtänkt eller utrett för det nya skördeskadeskyddet. Det redogörs inte ens för den utredning som nuvarande lantbruksrådet i Moskva genomfört och som bl. a. innefattade ett slags anbudskonkurrens, dock utan att upphandlingsförordningen iaktogs, så konkurrensneutraliteten kan också i det fallet diskuteras.

Inte beredd som RO föreskriver

Över huvud bör riksdagen underkänna detta sätt att tolka riksdagsordningen. Propositioner skall beredas i regeringskansliet innan de läggs på riksdagens bord, och propositionstexten skall redogöra för denna beredning. Regeringen presenterar i stort sett endast en överenskommelse, lagd som bilaga 4, men

inte ens den i fullständigt skick. Den saknar, vad det förefaller, förbehåll att riksdagen också skall godkänna den. Regeringen begär, av allt att döma, fullmakt att träffa bindande avtal, men i anslags- och fondfrågor av statsbudgetkaraktär kan inte riksdagen ge sådan. De medel som står till den nya stiftelsens förfogande måste fortfarande anses vara statens medel; alltså räcker inte ett förbehåll att enbart regeringen skall godta ändringar angående stiftelsen. Och statsbokföringen bör föras så att nuvarande skördeskadestyddsfond upplöses och tillförs statsbudgeten, varefter nya medel anslås till denna stiftelse, eftersom det är en ny och annorlunda medelsdisposition. Skördeskadefonden ingår i statens förmögenhet, även om den enbart innehåller medel som spannmålsodlarna själva inbetalt.

Mot. 1986/87
Jo170

Avreglera i stället

Själva riksläkformigheten i det nuvarande statliga skördeskadestyddet har blivit till en nackdel för svensk spannmålsodling. Däremot skulle en fri marknadskonkurrens åstadkomma snabb efterfrågestyrd anpassning. Om den nuvarande spannmålsarealen i stället disponeras för alternativa odlingar, ökar markant behovet av en moderniserad skörde försäkring med många marknadsaktörer i fri och jämställd konkurrens.

Ett LRF-monopol medför ingen större skillnad mot den nuvarande ordningen och skulle inte lösa det grundläggande problemet att utvecklingen gjort ett riksläkformigt skördeskadestydd omodernt. Den enklaste lösningen är den bästa: att det nuvarande skördeskadestyddet upphör och motsvarande författningsreglering upphävs, utan ersättning. Lantbrukarna, fritidsbönder m. fl. får teckna individuella och frivilliga skörde försäkringar hos försäkringsbolag som har koncession för sådana. Det bör givetvis, liksom hittills på djurförsäkringsområdet, finnas flera bolag som har koncession och som konkurrerar med varandra.

Avvakta spannmålspropositionen

Detta är en fråga som inte bör behandlas nu utan i samband med den kommande propositionen med riktlinjer för svensk spannmålsodling. Frågan om upplösning av skördeskadefonden och disposition av dess medel till förmån för spannmålsodlingen kan då behandlas i rätt sammanhang och med gemensam prioritering av samtliga medel och fonder som står till spannmålsodlingens förfogande. Regeringen bör heller inte få bemyndigande att låsa planeringen till en ändring så snart som till nästa odlingssäsong.

Hemstäl lan

Med hänvisning till det anförda yrkas

att riksdagen avslår propositionen i vad avser förslag om en ändrad skördeskadestyddsadministration så att konkurrensbegränsningarna inom jordbrukssektorn inte utsträcks till ytterligare nya områden.

Stockholm den 11 maj 1987

15

Margit Gennser